

HERÀLDICA GELIDENCA

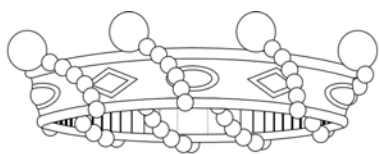
Ramon Rovira i Tobella i Xavier Garcia i Mesa, dissenyador heràldic

Introducció

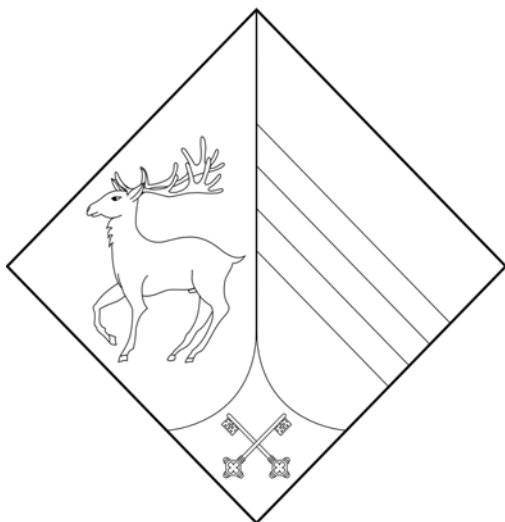
Sota aquest títol pretenem fer un petit recull d'heràldica gelidenca, cívica i gentilícia, que podem trobar en part en el municipi de Gelida. De fet en diverses publicacions ja els havíem historiat. Molts ajuntaments de Catalunya tenen un escut oficial i una bandera oficial, Gelida n'és un, i que en pot gaudir. Hi ha uns altres escuts que poden passar desapercebuts que els podem veure a Gelida que pertanyen en part als senyors de Gelida o bé a famílies nobles vinculades a Gelida. El més antic, potser, és un que es conserva al terra de la sagristia de la capella de Santa Magdalena del Puig que procedia d'un sarcòfag probablement medieval. No sabem a qui podia pertànyer. El segon es tracta de l'escut dels Bertran de Gelida del s. XV, que el podem veure en l'ossera gòtica policromada que avui està instal·lada a l'altar major de l'església de Sant Pere del castell de Gelida. Un tercer escut una mica malmès el trobarem sobre el portal de casa del Senyor de Gelida, que el podem datar al s. XVII. Un quart es conservava a la casa que tenien a Martorell els Lloelles, cavallers, i que a Gelida tenien la coneguda torre de Lloelles d'origen del s. XV.

Nota: Els esmalts. Metalls: Or (groc) i argent (blanc). Colors: Gules (vermell), atzur (blau), sinople (verd) i sable (negre).

Els símbols oficials de l'Ajuntament de Gelida

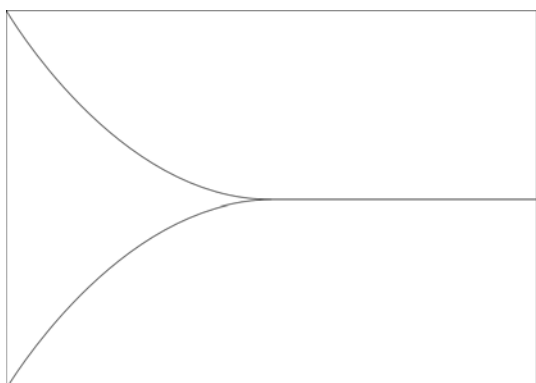

L'escut

Escut partit i giat curvilini a la punta: 1r. d'or, un cérvol passant d'atzur; 2n. de gules, un geminat en banda d'or; el tot giat curvilini a la punta i abaixat d'atzur, dues claus passades en sautor en banda la d'or i per damunt de la d'argent en barra. Per timbre una corona de baró.

Data d'aprovació: 7 de juliol de 1983

La bandera

Bandera apaisada, de proporcions 2:3, dividida horitzontalment en dues faixes iguals, la superior groga i la inferior vermella. Al pal un triangle curvilini amb el vèrtex al mig de la bandera, de color blau.

DOGC núm. 1812 de 22 d'octubre de 1993, aprovada el dia 11 d'octubre de 1993.

Uns senyors de Gelida

Els Bertran

BERENGUER BERTRAN (+1375)

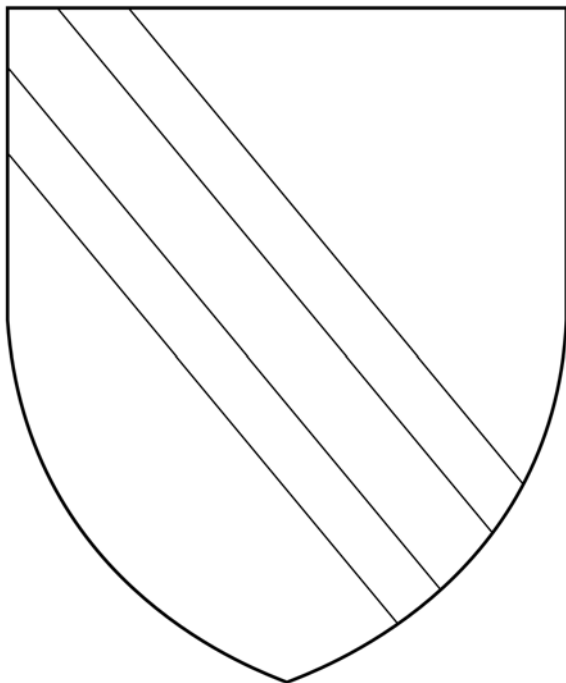
Berenguer Bertran, ciutadà de Barcelona, banquer i XXIè. Senyor de Gelida (1367-1375). Concedí diversos préstecs al rei Pere III i crèdits a la Generalitat de Catalunya durant la guerra contra Castella. Avançà diverses vegades tributs al rei.

El 22-5-1367 comprà la baronia de Gelida pel preu de dotze mil florins d'or junt amb la quadra de Masó (és l'antiga comanda de la Joncosa dels templers que estava dins el terme de la baronia de Gelida) al vescomte de Narbona, Eimeric VI, marit de Beatriu d'Arborea. Poc després de la compra deixà la banca. Decidí de refer el castell de Gelida per tal de condicionar-lo perquè estava en un estat ruïnós i no servia com a força ni com a refugi en cas de guerra. Aquestes exigències del nou senyor inicià un llarg plet (1367-1368) que se celebrà en la plaça del Pedró entre els habitants de Gelida contra Berenguer Bertran i finalment s'arribà a una concòrdia. El jutge Marc Llaurador, de Vilafranca del Penedès, sentencià els deures i obligacions d'ambdues parts i el castell es començà a refer: nous murs, portada d'aigua, estucar les valls, fer noves edificacions... Podem dir que els Bertran iniciaren una nova etapa en la utilització del castell que culminà amb l'estada del rei Pere IV durant quasi tot el gener de 1465. L'any 1369 es féu un fogatge a Catalunya i en la baronia de Gelida es compten 105 focs (uns 470 habitants). L'any 1374 comprà la castlania de la baronia de Gelida als subfeudataris Bernat de Castellví, Constança de Castellví, filla, i al seu marit Francesc de Montbuí, cavaller. Aquest fet afavorí, probablement, un nou canvi en la vida feudal que ja havien iniciat els darrers Cervelló. L'administració local començà a canviar a Gelida en acabar-se el sistema de subfeus per a la recaptació de les rendes senyorials que, a poc a poc, l'administració local passà a mans dels homes de Gelida. Testà el 12-6-1375, a Barcelona, on disposà que si moria dins el terme del castell de Gelida hi fos enterrat. Féu una deixa de 15 lliures a l'església de St. Pere del Castell i va fer hereu universal al seu fill Francesc Bertran, cavaller (1371). Morí pocs dies després. Les seves restes junt amb les del seu fill Nicolau foren posades, anys després, en el sarcòfag gòtic blasonat amb les armes dels Bertran de Gelida, que encara es conserva dins l'església.

FRANCESC BERTRAN (+ d1417)

Francesc Bertran, fill de Berenguer i de Sibil·la, senyor de Gelida (1375-v 1417). El rei Pere III li concedí el privilegi de cavaller l'any 1371. Fou algutzir de Joan I i falconer major seu i de Martí l'Humà. Féu diversos préstecs a aquests reis i a Pere III, el qual li empenyorà la lleuda i altres rendes de Puigcerdà i les rendes de Querol per 9.000 lliures. A la mort del seu pare, juny de 1375, confirmà els privilegis als habitants de Gelida (29-6-1375) com a nou senyor de Gelida. L'any 1378 com a senyor de Gelida declara que posseeix 95 focs. Durant el decenni dels noranta del segle XIV Francesc Bertran cedeix en emfiteusi diversos masos de Gelida de la zona que havia estat dels templers (actualment: can Ginebreda, can Rossell de la Muntanya, can Llopard de Dalt i de Baix, can Martí de Dalt o de la Torrevella, can Duran...) segons s'especifica

en un capbreu de l'any 1513. Els successors de Francesc Bertran, l'Antoni, fill i hereu seu, igualment féu més concessions emfitèutiques vers els anys quaranta del segle XV i el seu rebesnét Francesc Bertran i de Malla (+1526) va ordenar capbreu de la baronia de Gelida l'any 1513 i féu nombrosos nous establiments emfitèutics als masers de Gelida.

Armes dels Bertran:

De gules, un gminat d'or en banda.

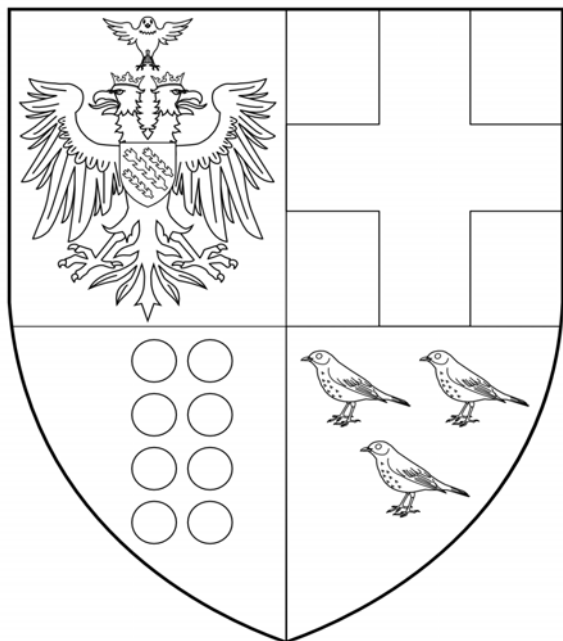
Els Tort

Francesc de Tort i d'Oluja era fill de Miquel de Tort, de Casserres, i de Marianna d'Oluja. El 1615 es casà amb la senyora Àngela Despalau, filla de Paula Despalau i d'Erill. Desconeixem qui fou el pare de l'Àngela, però en anys anteriors apareix amb els cognoms d'Àngela de Cardona i Despalau. Heretà la meitat de la baronia de Gelida de sa tia Blanca Despalau i d'Erill (+1610), casada amb Francesc d'Alentorn. Tornant enrere Anna d'Erill i Bertran, (+1561), senyora de Gelida, casada amb Enric Despalau i Salgueda (+1578), féu hereva a sa filla Marquesa de Despalau i d'Erill (+1607), casada amb Francesc de Salbà i de Vallseca, que fou senyora de Gelida de l'any 1578 al 1607. Després heretà la baronia sa germana Blanca Despalau i d'Erill del 1607 al 1610, i aquesta la deixà a Àngela Despalau, però aquesta no la posseí fins l'any 1618 per herència de sa altra tia Elionor Despalau i d'Erill, (+1618), casada amb Gaspar Ferran i de Calders, de Vilafranca del Penedès. L'Elionor tingué la baronia de Gelida des del 1610 fins a 1618. Àngela Despalau tingué la baronia de Gelida de l'any 1618 al 1646, aproximadament. Hem trobat en molts documents una presència més forta del seu marit, el Francesc de Tort i d'Oluja, actuant com a senyor de Gelida. Francesc de Tort i d'Oluja visqué a Gelida, a la casa del Senyor, o la casa Gran, des de l'any 1646 fins a la seva mort. Féu testament a Gelida el 19 de juliol del 1652 i morí el 4 d'abril de 1653. Demanà que fos enterrat a l'església de Sant Miquel de Gelida -avui

desapareguda- mentre no fos dut a Casserres, a l'església de Sant Àngel. Llegà 150 lliures, a repartir, entre ambdues esglésies. Féu hereu universal a sa filla Elionor de Tort i Despalau, primogènita, casada amb Joan de Marimon, senyor de Cerdanyola, pares de Feliu de Marimon i de Tort 1r. marquès de Cerdanyola i baró de la meitat de Gelida. Cal dir que la germana petita de l'Elionor actuà com a senyora de Gelida, l'Agnès, suposem, que des de la mort de sa mare fins al desembre de 1653.

Armes d'En FRANCESC DE TORT i d'OLUJA

Es conserva a la casa del Senyor de Gelida, s. XVII

Blasonament. Escut quarterat en creu.

1r. quarter: Una àguila bicèfala bicoronada, membrada i becada, carregant al pit d'un escudet amb tres palles en banda sobremuntada amb un tord amb les ales esteses.

2n. quarter: Una creu plena.

3r. quarter: Vuit rodelles en dos pals.

4rt. quarter: Està fet malbé.

Imatge amb la possible representació dels esmalts i 4rt. quarter:

1r. quarter: D'argent, una àguila bicèfala de sable bicoronada d'or, a l'antiga, membrada i becada de gules, carregant al pit un escudet de gules amb tres

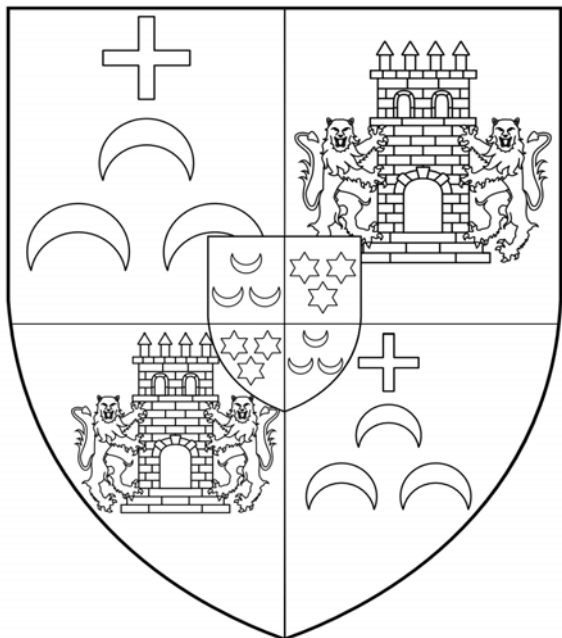
palles en banda d'or i sobremuntada amb un tord de cara amb les ales esteses de sable. 2n. quarter: D'atzur amb una creu plena d'or. 3r. quarter: D'or, vuit rodelles de gules. 4rt. quarter: D'or, tres tords de sable

Altres escuts heràldics

Els Lloselles de Gelida

Aquest escut es conservava en una casa dels Lloselles que tenien a Martorell. Avui plaça de la Vila 33. Sembla ésser que a la torre de Lloselles de Gelida hi havia una còpia o motllo. Probablement és del darrer quart del segle XVIII. La placa de sota l'escut fou donada pel notari de Barcelona Melitó de Lloselles i Bruguera a la família Perés-Lloselles a Martorell a finals del segle XIX segons informació d'En Clopas. La inscripció de la placa: *Lo Sor. Dn. Fernando II Rei de Castilla i Leon en consideració als mèrits i serveis de Pere Llosellas, feu comissió al noble Don Jaume de Lluna son camarlench, i Capità General de Catalunya, per armar caballer i ceñir lo cingol militar al dit Llosellas així ell com sos fills i naixedors gozasen de totas las gràcias, llibertats, honras, franquícies, etc. que gosan los demás caballers de son regne. Dat en Salamanca als 21 de janer de 1509 i rectificat a instància de Dn. Pau de Llosellas en Barcelona als 6 de setembre del añ 1787. Consta ab barios llibres de celebres corts així antichs com a las últimas corts de esta centuria celebradas lo añ 1702 al convent de Sant Francesch de Barcelona en temps del Rei Nostre Sor. Dn. Felip V, de Aragó IV, de Castella, acistí en ellas entre altres Dn. Jaume de Llosellas.*

Els Lloelles tenien sepultura al convent de Casa de Déu, dels frares agustins de Miralles, situat al terme de Castellví de Rosanes, des del segle XVI al XIX, al terra de l'altar de Sta. Mònica, davant el portal de l'església. Encara es conserva una tomba dels Lloelles que en una làpida podem llegir *Sepultura de Don Joseph de Lloelles i als seus any 1807* que es tracta de Josep de Lloelles i de Lleopard (*Martorell 1754 - +Martorell 1807), casat amb Ramona de Ros-Vilaplana i Juli.

Les armes podrien correspondre a Josep de Lloelles i de Lleopard.

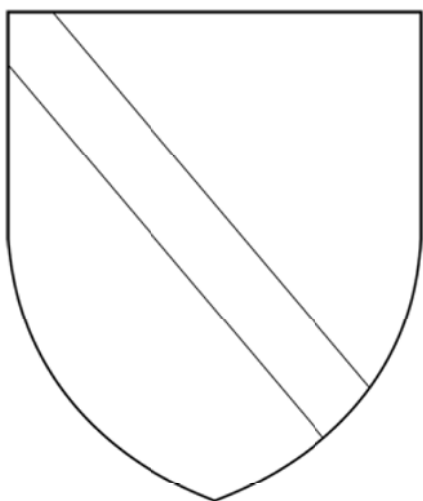
Possible reproducció. No sabem els esmalts del 2n. i 3r. quarter.

Escut quarterat.

1r. i 4rt. D'argent, tres bolcants d'atzur malordenats acompanyats al cap d'una creueta grega de gules; 2n. i 3r. una torre, amb dos lleopards, estantolats, ressaltant sobre la partició un escussó quarterat, 1r. i 4rt. d'argent, amb tres muntants malordenats de gules; 2n. i 3r. d'atzur, amb tres estrelles d'argent.

Capella de Santa Magdalena del Puig

Aquest escut es conserva (n'hi ha diversos) al terra de la sagristia de la capella de santa Magdalena del Puig que eren d'un sarcòfag i que es re-aprofità per enrajolar part del terra. Segurament són d'època medieval i es desconeix a qui podia pertànyer. Adonem-nos que és bastant semblat a l'escut dels Bertran, però les càrregues són diferents. Fóra bo de recuperar aquest sarcòfag o ossera i fer-ne un estudi.

Armes: Una cotissa